

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԵՐՄՈՒՄԵՐԻ ԿԱՐԴԻՆԱՆԵՐԻ ԿԱՐԴԻՆԱՆԵՐԻ ԿԱՐԴԻՆԱՆԵՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարեկանը 6 ռուբլի:
 Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՊԳ.
 Քիֆիլում գրվում են խմբագրատանը.
 Մեր հասցեն՝ Тифлис, редакция «Мшакъ»
 Саплевская ул., № 5.
 Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak»
 Խմբագրատան տեղի է ֆ օ ն № 253.

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 10—2
 (բացի կիրակի և առաւ օրերէն).
 Յայտարարութիւն ընդունում է ամեն լիզով
 Յայտարարութիւնները համար վճարում են
 իւրաքանչիւր տողատուրին 20 կոպէկ.
 Խմբագրատան տեղի է ֆ օ ն № 253.

ԲԱՅՎԱԾ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԲԱՅՎԱԾ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1911 թ. ԲԱՅՎԱԾ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՅՎԱԾ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. «Մշակ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսականը՝ նոյնպէս 10 ռ., 10 ամսականը՝ 9 ռ., 9 ամսականը՝ 8 ռ., 8 ամսականը՝ 7 ռ., 7 և 6 ամսականը՝ 6 ռ., 5 ամսականը՝ 5 ռ., 4 ամսականը՝ 4 ռ., 3 ամսականը՝ 3 ռ., 2 ամսականը՝ 2 ռ., 1 ամսականը՝ 80 կ. և 20 կ. պատի ծախքը:
 Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլար. Արգենտինայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարագուայի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Քիւրիթի բաժանորդները՝ 120 դրոշ:
 Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցեն, և միեւնոյն ժամանակ 40 կոպ. նամակագրութիւն:
 Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիկական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հարմարութիւնները յունվարի 1-ից կանոնադրապէս թերթին ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղորդք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ:
 Հին բաժանորդները խնդրում է կցնել փոխադր. բանկի վրա նախկին սպազոված հասցեն իր վրա ունեցած համարով:
 Մեր հասցէն. ТИФЛИС, Редакция «МШАКЪ». Արաստահանների TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».
 Ա. Պ. Մ. Ի. Բ. ԲԱՅՎԱԾ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Զ. Ը. Դ. ՈՒՆՎ. Վ. ՈՒՍ

կան ինքնավարութեան և քաղաքների ձեռնարկելիք հանրօրոյս ձեռնարկութիւնների ապահովութիւնը: Թէ զեմաստեղները և թէ քաղաքային ինքնավարութիւնից շատերը չեն կարողանում բարուքաններ մտցնել իրանց անտեղեկութեան մէջ գրաստանի միջոցների բացակայութեան պատճառով և ուրեմն եթէ մշակվէր նպատակաւորաբար եղանակ ապահով փոխառութիւնների համար—լուծված կը լինէր արտեղա իրականութեան մեծ դժուարութիւններից մէկը:
 Նոյնը վերաբերում է երրորդ խնդրին, որ նպատակ ունի կարգաւորել զաւտային հարցադրութեան բարուքան գործը, մի աւարկայ, որի մասին մենք առիթ ունեցանք խօսելու երեկվայ մեր առաջնորդող յօդուածում, զորված լինելով մեր կողմից անկախ իրականութեան թելադրանքներից:
 Անտարակոյս, շօշափած խնդրները կարեւոր են տեղական անտեղեկութեան բարեկարգութեան և զարգացման համար:
 Կ ընտր են, բայց և դժուար լուծելի:
 Այդ խնդիրների աշող ձեռնարկութիւնը ներքին չէ եղել և արևմտեան երկրներում, բայց Ռուսաստանում իրանց բաւարար լուծումը դժուարանում է և այն պատճառով, որ պետութեան գանազան մասերը միատեղ չեն բաւարարված և օժտված վարչական և կուլտուրական բարեմասնութիւններով:
 Եթէ ուշադրութեան առնենք այն հանգամանքը, որ պետութիւնը չէ մտցրել բարեկարգութիւններ և ընթացիկ իր ընդ որ մասերում, մենք կը տեսնենք, որ նա ստեղծել է կրկնակի դժուարութիւններ իր այն գործառնութիւնների համար, որոնք նպատակ ունեն գրգռել և հրաւիրել տեղական սյծերը հանրօրոյս նպատակներ առաջնորդելու համար:
 Օրինակ, այն կարեւոր խնդիրները, որոնք զրկում են տեղական անտեղեկութեան խորքի ներկայ նստաշրջանի առաջ, պահանջում են զեմաստեղի մասնակցութիւնը և աշակցութիւնը մեծ կամ փոքր չափով: Իսկ ընդարձակ տարածութիւններ պետութեան մէջ բազմամիլիոն ժողովրդով շունեն միջև այժմ տեղական ինքնավարութիւն: Եւ Անդրկովկասը, որ նոյնպէս շատ շահագրգռված է թէ հացի մատակարարութեան, թէ զեմաստեղների կրեդիտի ընդարձակման և թէ ճանապարհների ու հարողակցութեան բարուքան խնդիրներով, չունի միջև այսօր զեմաստեղ, որի միջոցով և որի նախ միացում նա իրագործէր այնպիսի ծրարադիրներ, որոնք այսօր զրկում են զեմաստեան սեղանի վրա:
 Տեղական ինքնավարութեան բացակայութիւնը շատ արբելւարար և շինարար գործերի յետաձգման կամ խափանման պատճառ է եղել մեր երկրում: Մենք ամեն օր զգում ենք այդ գործաւոր հասարակական ոյժի ու գործնոր բացը մեր իրականութեան մէջ և ստիպված ենք ձեռներս ծայած մընայ այնպիսի դէպքերում և այնպիսի գործերի առիթով, որոնք աւելի նրապատասխան պայմաններում սկիզբ և հիմք դրած կը լինէին բեղմնաւոր և էական կուլտուրական գործունէութեան համար:
 Ա. Գալանթաբ

ներից Պարսկաստան է մուծվում 80% բամբակի գործուածքներ: Երկարութիւններ կառուցանելը Պարսկաստանում հիւսիսից դէպի հարաւ, առանձնապէս Բաղդադի գիծը թէհրանի նա միացնելը և Տիգրիսի գետի վրա նաւագնացութեան բարեկարգումը ներքին է Պարսկաստանում մեր առևտուրը և լայն ճանապարհ է բանալու Գերմանիայի անտեսական արշաւանքին, ուստի և նրկա-պարսկական երկաթուղագիծը կարող է սոսկ միաս բերել Ռուսաստանին:
 Անորդակցութեան կարծիքը շուրջփակվում է նրանով, թէ Ռուսաստանի յանձն առած պարսկաստանից Գերմանիայի առաջ կառուցանելու երկաթուղի Բաղդադից թէհրան, այդտեղից Նանիկէնի վրայով միացնելու Բաղդադի գետի հետ, կը միասե մեր գերակաւորող առևտուրական գրութեանը Պարսկաստանում:
 Արտաքին գործերի միջնորդութեան ներկայացուցիչը պարզեց, թէ որ աստիճանից բարդ է խորհրդակցութեան բարձրացրած հարցը Պարսկաստանում մեր առևտուրը արտասահմանեան մերթութիւնից ապահովելու մասին: Գերմանիան անապին արտադրութեան պատճառով սպառման վայրեր է որոնում իր ապրանքները մեր և բնականաբար մտնում է Արևելքին: Միւս կողմից, 1907 թ. Անգլիայի հետ կրեդիտ պայմանագրով միանգամայն սրտաշակի սահմանված է Պարսկաստանի նկատմամբ բաց դռների սկզբունքը: Այդ պատճառով հարկաւոր է պատրաստվել և միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի աւելի ամուր ու կայուն լինեց պարսկական շուկաներում:
 Անորդակցութիւնը խնդրեց միջնորդութեան ներկայացուցչին՝ զեկուցել արտաքին գործերի միջնորդին Մասկովայի արբելւարութեան շրջանների ցանկութիւնը, որպէս զի առևտական աւերակի շահերին Պարսկաստանում հարկաւոր ուշադրութիւն դարձվի Գերմանիայի հետ համաձայնութիւն կապելու դէպքում: (Հ. Գ.)

կան ինտիմուտում տեղի ունեցան ժողովներ, որոնց ցրեց ոստիկանութիւնը:
 Դուժան որոշեց չորստեան դպրոց բանալ Տոյսոյի անուն, անունով նրա անունով քաղաքային միջառան ուսումնարաններից՝ երկուսը և կենտրոնական փողոցներից մինը կոչել նրա անունով, զինը նրա բնատուր քաղաքային հասարակական գրադարանում: (Հ. Գ.)

Վարչակա, 11 նոյեմբերի

Համալսարանի, անասնաբուժական և պոլիտեխնիկական ինտիմուտների ուսանողները փորձեցին կազմել փողոցային ցոյց, բայց ցրվեցին ոստիկանութիւնից: (Հ. Գ.)

Սիմֆերոպ, 11 նոյեմբերի

Դուժան յանձնարարեց քաղաքային վարչութեան մշակել մի գեկուցում Տոյսոյի յիշատակը յաւերճացնելու մասին: (Հ. Գ.)

Պերմ, 11 նոյեմբերի

Դուժան որոշեց ի յիշատակ Տոյսոյի հիմնել քաղաքային նոր ուսումնարան: (Հ. Գ.)

Եկատերինբուրգ, 11 նոյեմբերի

Դուժան մասնագործ ընտրեց Տոյսոյի յիշատակը յաւերճացնելու համար: (Հ. Գ.)

Վիեննա, 11 նոյեմբերի

Բէլլարատի շէնքերի կուլուր կոմունի Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլուր, Պրինիստոֆէրը՝ միացեալ սօցիալ-դեմոկրատների կողմից: Պալատի նախագահը Տրեդիկոնը առաջարկել յարգել Տոյսոյի յիշատակը ուրիշ կանգնելով, որի առիթով մի քանի կուսակցութիւնների պարագայում արտասանեցին Տոյսոյի յիշատակին նուիրված ձաներ: Գլխավորեցին՝ ուսական ժողովրդական կուսակցութեան, Տրեդիկոն հարաւ-արևմտական կազմակերպութիւնների, Վասիլիով Բուկոլիցայի ուկրայնցիները, Լէվիցիկի Գալիցիայի ուկրայնցիները, կրամարժը չեխները կուլ

մեր տնտեսական համար անազնի կարևորություն ունեցող այդ հարցի մանրամասնությունները:

Փողովը լսելով այս միջոցը զեկուցումները որոշեց այս ամսի 25-ին հրավերել մի յառուկ խորհրդակցություն, որի մեջ մտնեն Հայ Գիտնականական և Տնայնագործ. Ընկերություն, Կայսերական Գովառան Ընկ., Շերամագանական կայսրանի, Գով. Հայոց Բարեգործական Ընկ., Վրաց Գրագիտ. Ընկերություն, Բաղրի Հ. Կույ. Միություն, Փայտագանական, Պարզուծական և Անասնաբուծական ընկերություններ, որպես նաև Չարնագործ հակամասնատարային կայսրանի ներկայացուցիչները և մտնեն մի հաստատությունից ոչ պակաս քան 2 հոգի, ընտրելու այդ հարցերը և ձևեր առնելու միացեալ միջոցներ առաջիկայ դարձանից կուրսու այդ որոշմանը դեմ:

Փամը 10-ին ժողովը փակվեց:

Մ Ի Ն Չ Ե Ի Ե Ր Բ

Ամառային երկարատև արձակուրդից յետոյ բացվեցին նորից մեր դպրոցները, որտեղ յաճապում են արդեն բազմաթիվ աղանդի և աղիկների: Կարելի չէ կա ասել, որ ուսումնական ներկայ տարվայ ընթացքում ևս մեր ուսանող սերունդին կը դասանան շարքի ձևով ընդունված սովորական դիտելիքներ, առանց ուշադրել լինելու ամենապատշաճ մարմնամարզութեանը:

Սակայն չէ որ բառական չէ տալ միմիայն մտադր դարձացումը, այլ և պետք է, հրատապան անհրաժեշտ է՝ առլ գիտելիքների հետ գործընթացում նաև մարմնական կանոնադր դարձացումը, որը կարելի է իրագործել միայն շուկական խնայելի մարմնամարզութեամբ:

Բայց լաւ դիտելով ներկայումս մեր կրթութեան միջանկյալ դարձել աղքատ, կամ ընկած ուսերով չարագանց նեղակուրծք, նիհար և առնական թոյլ և տկար ուսանող սերունդին, մարդ սկսեցին պարտադրել և իրապետները պարտադրել են, թէ ինչպէս, որ հիմնական պատճառներին ստիպված, Գերբարձ անտարաձայն, Ներքինան, Գայնական, Յոնիանական և առնական մեր բոլոր թեմական և ժամական դպրոցներում չեն աւանդում մարմնամարզութեանը պարտադրելով:

Այսպէս լինելուց յետոյ իրաւունք ունենալ պահանջել դասընթացը աւարտողներին, որոնք չլինեալարդեն գիւրջացի և գաւառացի են, որ վերջապահ իրանց բնավարում գործերու, երբ նրանք բարձրագույն թոյլ և տկար են ֆիզիքապէս որեւէ ծանր աշխատանք կատարելու: Թոյլ են հոգով, դուրի են գործերու ետանդից, որովհետեւ թոյլ և տկար են մարմնագէտ, որ ծայր աստիճանի ցաւակ է:

Այն ինչ գերբարձք, անգլիացի, շուէյցաբացի և շուէյցաբի միջնակարգ դպրոցները աւարտած ուսանողներին մեծ յոթաբարձքներ և վերադառնում էր ծննդավայրը, վարում է դանազան պաշտօններ ամենայն սերով, չէ խուսափում նոյն իսկ երկրաբանական շաղկապի ծանր և շարժաշաղկապային:

Ինչպէս որովհետեւ դպրոցում ընդհանուր մտադր դարձացան հետ դուրձեթիցարաբար դարձացան է մարմնական առողջութեանը խնայել և բացօթու մարմնամարզութեանը:

Ան այս պատճառով շատ զարմանալի և ասորբերակ է թուում մեզ հայ դպրոցների զեկավարող մարմինները և հոգաբարձուները առնասարակ անիտիվ վերաբերմունքը դեպի սաների առողջութեանը, որ թերևս ներքին էր անցանկերում գլխովին ազգէ հոգաբարձուներին:

Իսկ այժմ... այժմ միայն պահարակելի և դատապարտելի է. ամառանք որ այժմ մեան հոգաբարձութեանը կազմված է, համարեա թէ ամեն տեղ ինտելիգենտներին, որոնք զգալիորէն իրանց նախորդների շաղկապ են ընթանում շատ քիչ տարբերութեամբ:

Դատապարտելի և կրկնակի պատարակելու են մեր հոգաբարձութեանը, որ մինչև այժմ ոչինչ չեն արել այս ուղղութեամբ և ասորակող էլ չեն գտնէ այսուհետև անելու: Այն ինչ՝ երբօրակա մեծ և փոքր ազգերն ամեն տեղ շարունակ անող խոշոր գումարներ են ծախում մարմնամարզութեան համար, որն երկու սեռին և պարտադր լինելով՝ առանձին իրաւունքները, քաղաքական և արժանանում թէ կառավարութեան, թէ ազգի և թէ գանազան հիմնարկութեանը կողմից:

Բայց թէ մեր հոգաբարձութեան ինչպէս պէտք է ստիպված անիտիվ է, մինչև հաստատապէս չեն կարող ասել միայն թուում է, թէ նա շատ անուշ է... Սակայն մինչև Երբ պիտի մե՛կ այս որդարի թերութեանը, մինչև Երբ պէտք է Վերկենք մեր գաւազներին մարմնական առողջութեանը, մինչև Երբ պէտք է կրկնենք տեղի անտեղի, լատինական իմաստալից ասածը՝ mens sana in corpore sano՝ առողջ հոգին առողջ մարմնի մէջ, առանց երբեք նրա օգտակար միջոցը իրականացնելու: մինչև Երբ:

Փամայան և արդէն խօսքից գործին անցնելու Բժշկ. Ա. Քաթանեան

ԱՆԷՄԲ ԹԷ ՕՐՆԱՌԻԹԻՆԸ

Հարստութեանը մի մեծ ոյժ է, որ ամեն ինչ կարող է շինել, անպատր դարձնել դարձնել և որ կարող է նոյնիսկ դարձնել զարձնել դժոխք և ամեն ինչ ոչնչացնել, ապապիլել, բանդել... Հարստութեանը մի անէժք է և մի օրհնութիւն, զբարեգործար մեկ հայերիս համար շատ սակաւ օրհնութիւն և համարեա միշտ անէժք... Եթէ հարուստի համար հարստութեանը նպատակ է և ոչ գործել, եթէ հարստութեանը չէ լուսաւորում խաւարը, չէ սաքացնում ցրտից տառապաններին, չէ կերակրում սովեաներին և չէ փրկում թշուառներին, նա անէժք է, անէժք է միշտ... Ինչ օգուտ դրպանով լինել հարուստ, իսկ խեղճով, խիղճով, սրտով, հոգով աղքատ, նոյնիսկ անանկ... Կարող է անանկը, աղքատը լինել հարուստ: Ոչ երբեք...

Այդպիսի աղքատներին, այդպիսի անանկներին էր և Նիխոյա թարսածը, որը 3 միլիոն անազնի հարստութեան ունէր և այնքան խղճով, խելով, սրտով և հոգով աղքատ էր և անանկ, որ պիտի մեր ինքն իրաւունք չունէր օգնել խեղճներին, թեթեալներին ցաւերը, դարձրել թշուառներին, «որովհետեւ եթէ մէկին օգնեմ, պէտք է օգնել և միւսներին...»

Եւ ինչ լուրիկ և ինչ հոգեկան դատարկութեան մէկին որ օգնեմ, պէտք է օգնել և միւսներին. և որովհետեւ բոլորին օգնել չեմ կարող, ուրեմն ոչ որին պարտական չեմ օգնել...

Նիխոյա թարսածը այդպէս անում էր: Նա ապրում էր ինքը ճիւղ. նրա համար շարժաժը 7 կիրակի ունէր և ամեն մի կիրակին նման էր միւսին՝ միշտ դուրձեթիւն, միշտ ուրախութիւն, միշտ ժողովներ, ծաղիկներ... Նրա տանը կարելի էր տեսնել միշտ հարուստի, բարեգործի, առողջի: Միայն թշուառ, միայն կարտուսը, միայն հրեանքը և առապիտար համարձակութիւն չունէին մտենալ նրա պարտի շեմքին:

Նիխոյա թարսածը ոչ քեզն և չէր օգնում և դարձրել էր այդ մի սկզբունքը. Ամեն տեսակ սկզբունքներ լինում, են. Աստ, սիրտ, վատ... Իսկ մի փարիսեցիական անգուժ ընկերունք էր...

Չարմանալ է ինչ հարստութեանը դարձ. անէժք Նիխոյա թարսածի համար: Ինչ բարոյական երկտեսար, ասորէն ստանալով դուս արքայնք 200,000 ռուբլի և ծախելով իր հանդերձները համար 20,000 ռ., նա վաղ ձանձարացաւ բոլոր բանիւր և կենանք էլ դարձաւ նրա համար մի դատարկ բաժակ, առանց մտքի, առանց իմաստի:

Այսօր ինչպէս երէկ, վաղը ինչպէս այսօր, շարունակ շարժանք, ամիսներ, տարեքան միևնոյն հանդերձներ, միևնոյն դրանքութիւնները, կարծեալ շարունակ մի տուն, մի խնոց, մի հարսանիք...

Եւ ոչ մի գաղափար և ոչ մի ձգտում և ոչ մի նպատակ... Նա ապրում էր բայց կենդանի չէր: Իսկ մի կենդանի մտնում էր, մի դիակ... Ինչ զարմանք, որ պարտը ինքն իրան պատանց. բայց զարմանք այն է, որ միայն երբ նա մեռաւ, սիրելիները, ծանօթները, բարեկամները իմացան, տեսան, որ նա դիակ է...

Սակայն որպիսի երջանկութիւն սպասում էր նրան, եթէ միայն նա յընէր իր ազգը իր թշուառ, խեղճ ազգը: որի գաւազն էր նա:

Երեակայեցէք միայն եթէ նա իր հարստութեան կէտը «կէտ կէտ» տար ազգի ծանր վիճակը բարեբերու համար, եթէ նա ցանկանար հիմնել մի այլ կազմակերպութիւն... Ինչպէս կենալը խորհրդաւոր, հրատարակել, գեղեցիկ պիտի դառնար նրա համար...

Նրա հարստութեանը պիտի դառնար մի օրհնութիւն, օրհնութիւն իրան համար և և մեզ, մեզ բարոյիս համար... Մենք նրան կը յարգենք, կը սիրենք, կը պարտենք...

Մենք նրա առջ կերկրպագելինք, և նա յուզված, արտասուք աչքերին, մեզ կատար, հայի աշխարհ ծով է, բոլորին օգնել չեմ կարող, բայց ես կը թեթեալանում ասանակ հազար հայերի վիճակը և չեմ թողնի, որ հայերը մեռնեն սովից, սանձվին խաւարից...

Բայց նա արհամարհեց և հարստութեանը այդ 3 միլիոնները դարձան անէժք նրա գլխին:

Այժմ նա դիակ է, ինչպէս և էր՝ երբ կենալով լի էր, որովհետեւ նրա կենսը երբեք կենսը եղած չէ, այլ մահ, և նրա հարստութեանը մի մտայն խուսա գերեզման: Ցաւում են կեղծ բարեկամները:

Իսկ մզը: Նա թարսածները շատ է տեսնւմ և դեռ շատ պիտի տեսնէ և ինչքան շուտ ապարեզներին հեռանալ թուաճողի ինքնապաշտները, այնքան լաւ:

Գիտնք գնում է, շտապում, չէ սպասում. նա պատկանում է ուժեղներին: Միայն մեր հարուստները, աղաները, մեծատունները յընէին մեր ազգը, չէ մարմնային, եթէ ոչ նրանց համար էլ հարստութեանը կը դառնայ նպոլը և անէժք:

Աշխատեցէք միշտ, որ նա լինի, մայ միայն օրհնութիւն, օրհնութիւն բոլորին համար: Գր. Չախուրչեան

ԿՈՎԱՍՏԱՆԱ ԱԼՄԱ ՄԱՏԵՐ-Ի ԱՌԻԹՈՎ

Մամուլի էջերում անթիւ ու անհամար կոչեր ու առաջադիւրեր են լոյս տեսնում առնասարակ:

Մէլը փող է խնդրում եկեղեցի կառուցելու, միւսը՝ դպրոց բանալու, երրորդը՝ բարեգործութեան անելու, և այսպէս անընդհատ:

Բայց և ոչ մի կոչ այնպիսի ժամանակին ու տեղին չէ եղել, որպիսին եղաւ կովկասեան համալսարանի առիթով եղած կոչը:

Մեր եկեղեցիները թիւը այնքան շատ է, որ հաւասարակ է իմանում, թէ ուր գնայ արթնել:

Գոյութիւն ունեցող դպրոցները թէև բաւարարութեան չեն տալիս մեր մամուլների հոծ բազմութեան, բայց գոնէ այդպիսինքն մասամբ գոյութիւն ունեն:

Բարեգործական հաստատութիւններն էլ մի կերպ քարշ են տալիս իրանց գոյութեանը, օգնելով մէկին, մերժելով հարեւարներին:

Իսկ համալսարան չունենք, չը նայած որ այս մեր երկար տարիներ իղծն է:

Կար ժամանակ երբ կովկասեան համալսարանի մասին ձայն հանելն անգամ քաղաքական յանցանք էր համարվում և մինք այդ մասին երազում ու երազ մէջ ընկնում, երանի էինք տալիս այն օրին, երբ մեզ թոյլ կը տային սեփական համալսարան ունենալ:

Իսկ երբ հարցը ներկայանալ էր գալիս, հազարներ էին խտառանում, միայն թէ համալսարան ունենայինք մեր երկրում:

Փառք Աստուծոյ, այժմ այդ իրաւունքն ունենք, սակայն... մի միլիոնի չափ գումար պահանջ է, որպէսզի մեր երկար ու ձիգ տարիներին տեսնանք ի կատար բերված տեսնենք:

Նիկ. Աբրահամեանը, ի նկատի ունենալով, որ մեր բուրժուաները աչքը միայն օտարներին համար է բաց, և ժողովրդական չը ապով viribus unitis-ը, առաջադրում է պակասարժեք գումարը, մէկ միլիոն ռուբլին հանգանակել միացեալ ոյժերով, համաձայն իւրաքանչիւրի կարողութեան, դիտելով մեր առջև լուրջ ֆինանսիտի կազմած մի հաշիւ, որից ընթացող շատ պարզ ու որոշ կերպով տեսաւ, թէ ապարդիւն տեղը որչափ դրամ ենք ծախում, մեր որդիքը բարձր ուսում ստալու համար, ուղղակի յարանց օտար երկիրներ, որտեղ դեռևս նրանք ֆիզիկապէս էլ են քայքայվում:

Անարձագանք թողնել գեղեցիկ գործի մասին առաջարկը՝ յանցանք կը լինէր: Ուրեմն անցնենք գործի:

Շույց տանք, որ միամտուր շնորհիւրով աշխատելու ընդունակ ենք, և բնութաբար գնանք այդ կոչին: Յար. Գասպարեան

ՉԱՐԱՐԻՄ ԳԻՐԳՈՐԸՆ

Նոյեմբերի 11-ին, Թիֆլիսում, վախճանվեց Չարարի Գրիգորեանը, մինչ մեր հին գործիչներին, որոնք սակայն վերջերս քաղաք էին հասարակական և ազգային գործունէութեան սասարկելի: Նա եղել է Գայնական օրիորդաց դպրոցի հիմնադիրներից և ինքնակալութեան անդամներից մինչ, եղել է այդ դպրոցում դաստեղծ և տեսնող՝ կատարելով այդ պաշտօնները ճիշտաբար, հրատարակել և գանազան գրքեր գասարգրել թէ իր սեփական և թէ այլոց հեղինակութիւնները, ի թիւս որոց Մերենցի երկերից մի քանիսը «Թեոզոլոգիա»-ն էր, «Երկուրդ IX դարում» և այլն: Նա ունէր և մեծ գրաբանաստանց, որ մի ժամանակ գրեթէ միայն էր Թիֆլիսում:

Չարարի Գրիգորեանը մինչ էր մեծ հին ազգային այն գործիչներից, որոնք հայ ազգի փրկութեանը տեսնում էին ազգային եկեղեցու, լեզուի և գաւառակութեան բարգաւազում մէջ: Նա անկեղծ աղքատ էր և բարի մարդ. երիտասարդական հասակում ետանդով գործում էր իբրև ուսուցիչ իբրև ստեղծ, իբրև բնասարակելի, իբրև թարգմանիչ և իբրև գրող՝ աշխատակցելով «Մեղու Հայաստանի» լրագրի մէջ:

Այսօր, երբ այդ հին գործիչը շքանում է մեր միջին, երաստագիտական պարզ կայ հայ հասարակութեան վրա քաղցր խօսքով յիշել նրա անուշը և հանգիստ մաղթել նրա սուրբներին:

Նա մեռաւ 70 տարեկան հասակում: Հ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՍԻՐ

Շուշու քաղաքային դուման միմայն օրոշել է ամեն պարզ կովկասեան համալսարանի պահպանութեան համար յատկացնել 2,000 ռուբլի:

Ինչպէս պարզելից, բարձրիկ բիրքը այս տարի Քանձակի և Բազուի նահանգներում հասնում է 600,000 սուրճ մարքայ բարձրակի, իսկ Երևանի նահանգում՝ մոտ կէս միլիոն սուրճ: Մարքած բարձրակի գնները յիշեալ 3 նահանգներում Մոսկովայի գներին հետ համեմատած պակաս են: Թիւրքիայում և Անգլիայի պակաս երկրներում բարձրիկ սուրճը ծախվում է 14 ր. 50 փ. կամ 10 ռուբլի:

Պրոզայի նախաբերը հողագործիները վերջերս բաւական աւատ նաւթ են տալիս: Ներկայումս այնպիսի գործում են 15 ֆերմաներ, որոնք ունեն 208 նաւթանոց:

երբ նաւթաբեր հողագործիները ընդհանուր տարածութեան է 564 դեկտար և 30 քառակուսի սաճիկ:

Թիֆլիսում կատարվում են նախապարտադրական աշխատանքներ՝ բանալու ժողովուրդների միութեան ընկերութեան բաժանմունքը: Այդ առիթով տեղի կունենայ մի խորհրդակցութիւն նոյեմբերի 18-ին:

Մեկ հարցըրում են, որ երիտասարդ երաժիշտ Ռոմ. Մելիքեանի գրութեանը հաւանութեան են արժանացել ուսույթային երաժշտագետ Սօլովիէվի կողմից, որ իրաւունք է Մելիքեանին կատարելագործիչ իր ընթացք ապարկելու:

Սօլովիէվի և Չուրչիւրի միջև հաստատվում է աւտօգրիւների հարցըրակցութիւն:

Գովառան Բժշկական Ընկերութեան շինութեան մէջ տեղի կունենան հետեւեալ ընթացումներ: Երեկոյան ժամը 7-ից 9-ը, ցերեկ ժամը 4-5-ը. Գուրգենիձէն վրացիներն կը կարգայ Օրփիշախի Բժշկական մասին Վարդ կիրակի, Գ. Միլիանեանը հայերէն ժամը 10-11-ը դասախօսէ Բօբինոյնի կողմից մասին Տիկ. Ժորջանյանի կը գաստխօսէ վրացիներն ժամը 11-12-ը: Ընթացումները կը հետեւեն լուսագիտական: Մուտքը բոլորի համար ձեր է:

Վնովիկ և հանդուցեալ իշխ. Վ. Ն. Չերքեզովը լուսագիտութեան կարելի քաղաքագլխի առանձնասնեակում և Չուրչուրի ժողովրդական Տանը:

Երէկ Աւստրիան ջրամարը դիտելու համար մեկնեցին քաղաքագլուխ Ալ. Մարտիանը և մի յատուկ մասնագիտող:

Այսօր, երբ ժ. Տին Թիֆլիսի հասարակական կուրսը (Բօրսայի գահլիս) ձայնաւոր Արշակ Բաբեանը կը կարգայ բնֆերմա կէտն կացարանների մասին (այդ հարցը նշանակութիւնը Եւրօպայում, Մուսստատում և մասնաւորապէս մեզ մօտ Թիֆլիսում): Ընթացիկ յետոյ կը կայանայ չորրորդ, իսկ յետոյ գրական-երաժշտական բաժին:

Ներկայումս Կիւրդիստանի դրամուտ Պարիզի ուսանող (ժողովուրդ ըլում) Յ. Բազիլը, որ ուսողով պատում է աշխարհի շուրջը: Բազիլը Պարիզում կապել է 40,000 ֆրանկի առթանապիւր: որի ոյժով նա 6 տարում ուսողով անցնելու է ամբողջ աշխարհը: Զանապարտորք արդէն անցել է հիւսնային և շարժային Ամերիկա, Աֆրիկա և համարեա ամբողջ Եւրօպան 4 տարում: Նա տիրապետում է 9 լեզուներին: Իր գոյութիւնը պահպանում է իր լուսանկարների վաճառումով:

Թիֆլիսում բացվում է հսպերանտիտների համաժողովական լրագի բաժանմունք:

Երբիկ «606» դեղը վաճառքի կը հանվի գեկուտները ամիսը: Ուտիկանութեան բարեբարութեան օրհնակը Պետ. Իււմայում կը ընկնի զեկուտների սկզբներին:

Երբեքուքաղի ընկերութեանը նոյեմբերի 10-ից ձեռնարկել է Նախօրվայի գծի կառուցման աշխատանքներին:

Ռուսաց քաղաքային և շինական հոտերակառութեան ուղիները աւելացնելու համար յատկացված է 600 հազար ռուբլի:

Մեկ խնդրում են յայտնել, որ վաղը, առ. ժ. 10-ից Գայնական օր. դպրոցում կայանալու է Գ. Ն. Կար. Ուսուց. և վարձուկների Միութեան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը:

Թիֆլիսի քաղաքային առաջին աղաստարանում անցեալ հոկտեմբեր ամսում գիշերել են 185 տղամարդ և 1 կին՝ 3122 անգամ: Ըստ աղբարութեան բաժանմունքի են հետեւեալ կերպով. ուսանող՝ 70 տղամարդ, հայեր՝ 68 տղ. և 1 կին, վրացիներ՝ 33 տղ., դերասաններ՝ 4 տղ., լեհեր՝ 3 տղ., թուրքեր՝ 2 տղ., լեզզներ՝ 3, սորը 1 տղ. և ֆրանսիացի՝ 1 տղամարդ:

Լեւոնեանի Գեղարուստական կուրսի օգնիկ ստանցանք Գ. Միկել-Մարութեանից 10 ռուբլի: Նախորդ ստացվածի հետ ունենք 62 ռուբլի:

Կազմվեց մի նոր ընկերութիւն՝ «Գր. Գիր.

պատու Միլիթին և գիտե նրա ինչպիսի
բարձր արժանատիությունն և այն հա-
յարհարհները որքան չէ պարտե և երբեք
թոյլ տայ իրան մտածելու, թե նա ընդ-
հան լինի ինձանկար այդ կամ այն ընթացքի
պատճառով անարդար տեղը ուսանողական
Մասնաճյուղի պատշաճ կազմակերպման
տանձնադր շահերի ևնրք հնարավոր
մասնաճյուղի փոփոխությունն մէջ ինձ քայա-
րել է թէ ինչը ստիպեց նրան յիշատակ
ընթացքը ապ ինչպիսի, և իմ թեմական
այցելությունը պարտադրեց հարկաւ ոչ մի
զեր պատեղ չին խաղում: Երբ լուծումը
կատարեց և այժմ Քեթլանի ուսանող գիւ-
պանանայ, և վերջին օրերը ներկայանալով
Նորին Մեծնութեան Կողմանի Փոխարքային
ևս ինչպիսի բարձր պարգևներով պատճառով
միջնորդ հանդիսանալ զնախանաւան առաջ
որովհետք ու նախկին կարողութեց հայտ
կենդանութեան ընդհանուր սեփականութեան մի
մասը նկատելով Ռուսաստանում սթառա-
կարող Սանտան Հայոց Հայրապետը ձա-
նալի բերք այդ կարողութե ինչպիսի իրա-
ւանքի, և ես իբրև Նորին Սրբութեան ներ-
կայացուցիչ և ուսանողական իրաւունք
ունենամ դատար շարունակելու ուսանող
օրէնքներով ուսանող հնարավորանի ա-
տանանում: Նորին Պայծառափայլութեան
Փոխարքան սիրով յարգութեան առաջ
իմ խնդրեք, և ես յոյս ունեմ, որ այս
կերպով դատար իր ուղիղ ընթացքի մէջ
կը զրկի կեպիս:

ցուցի բարձր վարկ ունենալով: Եթէ նա
«այժմ» մի հասարակական խորջ պարկե
չարձնի, ապացուցանելու համար փաստեր
պէտք է բերել նրա այժման գործունեու-
թեանը և ոչ չեղանակի չարագործութեանը
վաս նշակել շահագործի: Թող վասն ին-
չնեմ թղթակից ու ուղիղները, որ իմ ստա-
րագրեալ քանակի արձակութեանը ոչ խո-
րոք և ոչ փոքրիկ շարքին անպատիժ կը
թողնեն, երբ պարզուցվի:

Երկու խօսք ևս այն նկատութեան մա-
սին, որ արեւ է Հ. Ա. Ն. Վերթի Ներկայ
թեմականի 8—9—10-դ համարում (կր. 200),
զրկելով ինձ համար. «ես ևս չը կարողա-
յաւ որեք շարքիս գործունեութեան ցոյց
տայ, դարձեալ թէ զարգային փոփոխութեանը
կործանարար արարելների պատճառով
«երկուներեք», որոնք նա յամախ համա-
կարգում է, և թէ զարգային շինութեան
և խառն վիճակի պատճառով: Իմ համակեր-
պին առնաւարակ ինչ եղանակով է տեղի
ունենում, արդէն վերջին Կողմէ միայն
մի հարց առ Հ. Ա. Ն. արեւ է արդեօք այն
շարքիս գործունեութեանը, որ ևս
պէտք է ցոյց տայի, և ցոյց չեմ տուել:
Ինչով է իմ համակարգիլը զարգային փո-
փոխութեանը արդիւր եղի իմ գործունեու-
թեան. ինչ պէտք է անել ինձանից սա-
նապատի աւելի կարող, ձեռնառ, ընդու-
նակ և գիտուն անձ, որ ես չեմ արել Գոր-
ծունեութեան ունեցիլ եմ թէ չեմ, թող ա-
նուր զիտողները միայն: Ըսյց խորջ
հանգիստ է այն կողմից որ ժողովրդին
երկուրդից կամ պարտաւորելի շարժանքի
ընդ իմ պատճառ կատարելու մէջ երբեք
չեմ թերացել: Կարգաւեռ եպիսկոպոս

այսպէս կարգվել էին այն երեք համախո-
սակները, որով ողջ Բարձրաստար գիւղը
խնդրում էր փորձաշար, միթէ միշտ
Բարձրաստարում ապրող հայտարար միջնոր-
դը չէր ընդունի այդ այն նա ընդունի էր,
ուստի և համախոսակներն էլ չը վաւերացրեց:
Տէր-Մարտիրոս միթէ մտաւցել է որ վե-
րալիշակ երեք պայմանները (1, 2 և 3) ոչ
թէ տէր-Կոմիտասին էր ժողովրդին առողը
այլ հայտարար միջնորդը և ինչ հիման վրա
այլ հայտարար միջնորդը է համա-
բուն դրանք, երբ վերապոց օգտին էին
երեքը ևս:
Դուք կարողացիք «Գիւղատնտես» №
40-ում Արմատանի համարը ուղղված Մ.
Ալիբեկյանին: Նորից կարողացիք այն կը-
տորը, ուր ասված է, որ գետի ավի լա-
կորը հողատնտեսը ձեռ գրելի մի քանի
գործակերի են, որոնք մի արշին էլ չը զի-
ջիցին, որոնք վերջին ժողովին խոյս տուին
մասնակցելու, որոնք զգուշ համար
բարեբաններ են, երբ... Իրանցից բան չի
գնում, այլ ուղում են չը ցանած հնձին,
այդպէս գիւղացիների հաշին բարեբա-
րութեան անկող, միթէ մի վերջոյ իրանց օգտի
համար: Չը գիտեմ արդեօք դուք դրանց
մէջ չէք: Դեք պատկերը չէ երևում այդ
տողերի մէջ: Ապա ինչպէ էին անցնալ ան-
գործ գիւղացիք հարցն տալիս, թէ քանի որ
տէր-Մարտիրոս խառն էր գործում, իրանք
չին ուղում:
Յիշում էք. էլ օրը միայն ձեռ սիրելի
Բարձրանց Սարգիս ու մի երկուսն էին
ձեռ պարտաւորները:
Այս, դուք շարունակ խաղաւած պանցիք
ժողովրդի իսկական ձայնը, շարունակ մո-
լորիցիք ձեզ հաւատարմորդ գործը պարտե-
ները, բայց էլ ժողովուրդն ու բարեբա-
րները իրար սասած հասկացան... Հակացան,
բայց ուր, անցիլ էր խաղող գործունեու-
թեանը շրջանը. գործը սուր կերպարանք էր
ստացել:
Դուք Աթոններին ջարկոնում էք: Իսկ
միակ Բարձրանց Սարգիս մայրատունը գիւ-
ղի վայրատուն հայտարար: Ինչպէ վերջին
ժողովում, ձեռ բացակայութեան ժամանակ,
ձեռալիները լաւ համարեցին զինուորակ
ու ձեռ և ձեռակերպ չը դուրս գուր: Իսկ
Սարգիս է թէ ևս առաջին համարանի վրա
նստած լուցի, զար կարեց և Աթոններ
զէմ էր մաքաւեց, իր հարցը չը պաշտպա-
նեց:
Այժմ մի բան. ես պարտաստ եմ բոլոր
այն անձ ճիշտ խօսքերն յետ վերջերը
թէ դուք կարողացիք անողի գործը նո-
րից սկսել, հաստատ հիմունքներով առաջ
տանել, ժողովրդին պարզել, հակացնել
անին բան, առանց մտաբերի ու խարդա-
խութեան, և ձեռ կորցրած կրկին յետ
տայ Բարձրաստարային:
Առուստամ Չարքարեան
Թիֆլիս, 5 Նոյեմբերի

Բ Ժ Ի Կ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երկխոյց և ստանդարտ-աղբային
հնարութիւններ:
Պրոֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կրկին-
կայքի Պարիզում:
Չարքարեան (առաւ. ժ. 9—11,
երկ. ժ. 5—7)
Երկգիտարկական փող. № 39.
(ա. օ.) 1179. 100—23

Ես սակայն ինչ է ուղում հակացնել
«Մշակութեան» թղթակցից: Ի օրը աշխարհի և ի
օրը հնարավորանի ինչպիսի: Կարգա-
ւեռ եպ. Սայմառում, Սոյում և այլ
տեղերում զիտարելով է թայֆայակա-
նեքի զինված խմբերից: Մինչ անգամ ե-
րբ ես տեղիք ու զեպքեր, երբ խափար-
կանները յանուն սրբազանի խառնու-
մեն արի իրանց պատառնութեանը խո-
տուցիլ ամեն մի խնդրում: Անհասկանալի է
մասնաւոր վերջին նախադասութեանը. եթէ
պէտք է պաշտպանել թայֆայակա-
նեքի ես ոչ որք պաշտպանութեանը կա-
րող չեմ և ինձ միշտ պաշտպանութեանը
զպայել հայ ժողովրդի մէջ. թէ ուրջին
ես ոչ մէկին իրաւունք չեմ տուել իմ ա-
նուրջ խառնու-մենը անկող: Սյո, Սար-
գիստում, Սոյում և ուրիշ տեղերում ինձ
զիտարելով և համապարհ են զրկ հայերի
և օտարների զինված խմբեր, բայց ինչ
պայտեղի արաստուրը և ինչպիսի կը
կանխեցր թղթակցից, որ ես վարդէ-
զինաթմբի անէր նրանց, թէ կանգնել ըն-
դին թեան բանալի թայֆայականերին ու
բոլորն և քանազաններ ենթակելու հա-
րուցում: Սպայեւ է աշխարհի բանը. մի կող-
մից ինձ մեղադրում են, թէ ինչպէ կարող
ու պաշտպանութեանը չեմ խառն Մեղուի
սարգիսի հետ, չեմ անարգել չեմ պատ-
ժել չեմ կատել նրան. ինչպէ, հակապակ
զգիտեմ եմ խորհուրդները, ընդունել եմ
նրա նուրբ ձեռ, փոխանակ մեծելու և
այդպիսով միտարելու ու գաղտնի թա-
փել տալու իր բացարձակ իշխանութեանը
ներքոյ գտնվող մի բուն հայերի վրա,
միտ կողմից դատապարտում են, թէ զի-
տարելով եմ թայֆայակաների զինված
խմբերից, և դուրս է գալիս, որ եմ ինչպ-
անայ գիտարարի քայլապետութեանը թե-
մում բոլորովին ապարդիւն է անցնել գուշ-
է փաստագր հետեաները ունեցել, ան-
նպաստ լուրերի ներք տակ մէկ և միտ
կողմին. Կարող եմ այնուամենայնիւ հա-
սանցնել որ ոչ այս և ոչ այն կողմի ան-
նպաստ լուրերը պատճառ կը լինեն իմ
անշնչ ընթացքը իրական. ինձ զիտարե-
ղը իմ կողմն ու պարտականութեանը գի-
տակցութեանը է, որի համարան իմ թե-
մում գտնված բոլոր հայերի վրա ես նա-
յում եմ հաստատ աշքով, ամենին կարիք
չեմ տեսնում թայֆայականեր որոնելու
և նրանց հետ մի առանձին կերպ վարի-
լու աշխատում եմ քայլերի ամեն գործ-
է գործիցի, որ օրում է բերում շրջապակի
թրուստ ժողովրդին, առաջ անել անխո-
հեմ և վաստակը շարժումները եւ կող-
մից կողմն տեղի ունենան այդ շարժում-
ները ընդ եթէ իմ արածները երբեքն այս
թայֆային չեն դուր գալիս, երբեքն միտ
թայֆային, քանակն չէ արդեօք և ապա
թայֆային, որ թեմի առաջնորդը ոչ մի իմա-
տով չէ ու չը պիտի լինի թայֆայական:

Ինչ վերաբերում է Փայպուի գիւղի
ձխատը Երկրէ քանակային Սայմառի
գործակալ նշանակելու դրա համար ես
չեմ հիմունքներ եմ ունեցել, որոնցից ոչ
մէկը չեմ ինքն չեմ տեսնում «Մշակութեան» թղթ-
թակցութեան մէջ: Սայմառ մասն օրից
մինչև ի՞նչ համար սեղ-Երկրէն շարունակ
ինձ հետ է եղել, ես գիտեմ եմ նրա բոլոր
քայլերը և դատապարտելով ոչինչ չեմ գտել:
Ընդհակառակն նա հաղորդեց ի ամենու-
րեք ժրք, գործունեայ, տուած պատուէրը
սեփականութե կատարելի է ամենայն ճը-
տակութեանը և ստուգութեանը, իրան պանի
է իմացիլ թէ մերայինները և թէ օտարնե-
րի մաս, օրինակիլ թայֆային է եղել մա-
մալական իշխանութեանը հետ տեսակցե-
լու Արմատին էր, որ Սայմառի բոլոր քա-
նանակներից ակել յարց ունեց իմ ժողո-
վրդեան աշքում և նոյնիսկ այնպիսի քա-
նանակներ, որ ես կարող էի ի նկատի ունե-
նալ գործակալութեան պաշտօնի համար,
յոյնական և բացարձ խօսքերով ընդունում
էին, թէ նա է յարմարագոյն այդ պաշտօ-
նին: Իսկ երբ եմ նախադասութեանը գու-
մարած օրինաւոր գործակալական ժողով
գործակալական խորհուրդ էր ընտրում,
գաղտնի քուզարկութեանը նա նոյնիսկ
աշխարհականները կարողեմ քայարձակ ա-
ռուակ թողն ձայնից ստացան: Ինչ էր
նույն ուրիշ ինձ անել: Թողնել նրան
խորհրդի անգամ և մի ուրիշ ակել թոյլ
ժողովի կողմից բուշումը չը ստացած քա-
նանայ նշանակել գործակալ և նախադա-
ն խորհրդի համարանի է կարծեմ, որ ես
յարգելի ժողովի արամարտութեանը և նրան
առ տեղեան գործակալ կարգելի: Ապա,
երբ ես ինձանից իրաւունք ինչպիսի, ժա-
նանպատակաւ վարելու օտանան հնա-
պատական գործակալի պաշտօնը, ես թոյլ
տուի այն նկատուով, որ Պայպուստա-
նում անան պաշտօնակալութիւնները մե-
ծապէս նպատակ են կարիք ունեցնու-
ում. իսկ ինձ համար ամեն տեսակետով
ցանկալի էր առաջնորդանի ներկայա-

ՊԱՌԹԵԱՆ ԳԻՒԴԱՏԵՍՈՒԿԱՆ ԴՊՐՈՅԸ
Այս գիւղատնտեսական դպրոցի Բար-
ձրանց գիւղում հիմնվելու, ապա խա-
փանկելու հարցը երկար զբաղեցրեց թէ
մատուցի և թէ այդ հարցով հետաքրքրվո-
ղներին: Ես ևս, որպէս գործիչ մտ ծանօ-
տանաւորութեան, հարկաւոր եմ համարում
տակ իմ խօսքս:
Բարձրաստարայի գիւղատնտեսական դպր-
ոցի խափանման ամենազխաւոր և հա-
կան պատճառը, որպէս «Մշակութեան» № 215-ի
առաջնորդը յօդուածում Հ. Առաքիտան
է շատ ճիշդ նկատում, գիւղացու անվաս-
տութեանը և զեպի ինտելիգենցիան, որպիսի
սկիւնարը թէ ևս մաքաւագի ստուեր անգամ
չէ ձգում ներկայ գործի նախաձեռնողների
վրա, այնուամենայնիւ պարզօրէն մեր
առաջին է դնում տխուր իրականութեանը,
այն, որ գիւղացին մտ անցնալով շատ
խել ու շատ է տեսել ինտելիգենցիայի սուած
ների ձեռքից և այլ նա առանց ձայն ու
թէ թէ աներկ ինտելիգենցիայի սուած
թէ կողմ ունեցնել է ևս իրական:
Ես ևս իրաւունք ունի...
Այս ճշմարտութեանը հասկանալու հա-
մար պիտի զեղացի լինել գիւղում առբեր
Պողոններ սոյն գործին նախաձեռնող ան-
խաղախ ինտելիգենցիայի արմունքները, դու-
րանք մեծ դեր խաղացող մի քանի ան-
հատների, որոնց շնորհիւ բողոքը դատա-
ւով գեղեցիկ գործը հանգեց ներկայ տխուր
վախճանին:
Գիւղատնտեսական դպրոցի խափանման
գործում պատասխանատուութեան ամենա-
մեծ բաժին ունեցող տէր-Մարտիրոս գանա-
զան ժամեղովներով ձգնում է յանցանքը
փաթեթիլ իմ և այլոց վրին, սակայն նրան
չէ անողովում վարպետները զուտ ճշմարտու-
թեանը:
Նա «Գիւղատնտես» № 36-ի իր յօդու-
ածում գրում է, որ գիւղացուց համաձայնու-
թեան համախոսակները վաւերացրել է, հաշ-
տարար միջնորդը, և ակերացնում է թէ
Կոմիտաս քաւ. Սիմեօնեանը ունայն հետ
«նոր խելը էր մտնում ժողովրդի մէջ»,
որ 1) գիւղատնտեսական դպրոցը շուտ
հիմնվի, 2) որ հողի հարկը հիմնարկութե-
նը տայ և 3) որ Բարձրաստարայի գիւղա-
ցիք առակի արտօնութեան ունենան գիւ-
ղերի վերաբերմամբ:
Հայտարար միջնորդը ոչ թէ վաւերացրել
է համախոսակներ, այլ իմ խոսքն ստանա-
տիրով ստորագրութեանը, որպիսի հանցա-
մանքը անյայտ չէ տէր-Մարտիրոս, քանի
որ հայտարար միջնորդը համախոսակներն
իրան ներկայացնող Մե. Տէր-Միլիթեղ-
եանին պարզ ապաց շատերի ներկայու-
թեանը, որ ինքը չէ կարող համախոսակա-
նը վաւերացնել, քանի որ իր ներկայու-
թեանը չէ կարողեմ և տարածված անհ-
օսներից կատարել մէջ լինելով օրինական
չէ կարող համարել այն:
Աթանասեանը ևս, որպէս երևում է «Մշա-
կութեան» № 221-ում նրա յօդուածից, շատ ճիշդ է
ըմբռնել այդ հանգամանքը. գրում է. «Տեսա-
տէր գիւղացիները ինչ և է վճռում գիւղի
բողոքը, բայց կայ արդեօք ժողովներում
այդ 3/4-ը երբեք»:
Ապա ակերացնում է.
«Վրում են երբեքն ակելի, բայց ոչ ի-
րաւահաստար գիւղացիները այլ համախո-
սակաւ ոչխարներ, որոնք համիէք հա-
նա ևս են ստում, չե-ին չէ: Այնուհետև նա
ասում է շատ ճիշդ, որ գիւղի գործաները
վասն անարգայնութեան 99% գիւղացի-
ները ստորագրելով ստանալով ստորագր-
ութեանը վաւերացնում են շատ անգամ
զեղուցոց համար անյայտ բովանդակու-
թեանը համախոսականներ, որոնցով կար-
ողում են սարք շուտ առաջ
Եթէ Աթանասեանը հետու տեղից կեպձ ըմ-
բռնի չը բարձրաստարայցոց այդպիսի կեպձ
համախոսակներ, որ գրում է թէ «Անա-

5 ժ. 48 ր. գիւ. Վերջնապոցով է համարում 7 ժ. 20
ր. երկ. Երկրէն կայարկում 1 ժ. 30 ր. գիւ. ա-
ռանց Երկրէն մտնելով. Նախկին 9 ժ. 49 ր. առաւ,
Նախկին 11 ժ. 58 ր. երկ. Կ.

ԱՍՏՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿՕՆՍՏԱՆՍՈՒԿԱՆ
Համար հարկաւոր է
ՄԻ ՓՈՐՉԱԿԱՆ ԱՏԵՆԱԴՊԻ
որը միևնույն ժամանակ պէտք է կատարել և
ԹԱՐԳՄԱՆԻ ՊԱՇՏՈՆ և ընդամենը ստանալ
տարեկան 1.100 ր. առճիւղ: Ցանկացողները
թող շտապէս գիւղել նոյն կենսատարիակին
նեղիցյանիկով իրանց փաստաթղթերը:
(Ն. շ. Կ.) 1260. 3—2

ԱՍՏՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՄՆԵՂԱՆՈՑ
ԲԺՇԱԿՆԵՐ Բ. ՆԱԿԱՍՏՐԱԿԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կողմաւ, Կօրծոցով, արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կրակի օրերից
ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ—11—12 ժ. վերա-
բուժութեան և վերականգնող (սիֆիլիս) և:
Կ. Մ. ՉիֆոօՎԱՆԻ—9—11 ժ. աշխ.
ներքին և նախադասութեանը:
Չ. Բ. ՆԱԿԱՍՏՐԱԿԵԱՆԻ—10—11 ժ. մաս
կարգաւորութեան, կանանի և երեխայոց 5:
Ն. Ս. ՄԱՌԻՆԻ—10—12 ժ. ակնաշի, կո-
կորդի և ընթի հիւ:
Մ. Գ. ԱՌԵՏԻՍՅԱՆԻ—11—12 ժ. մարմ-
նակերպի, վերաբուժութեան և միկրոսո. 5:
Մ. Մ. ՓՈՒԿՆՈՎԻ—12—1 ժ. ներքին և
երեխայոց հիւ. և ծաղկանայ:
Կիւր. ԲԺՇԻՅ Գ. Մ. ՉԻԲԵՐՅԱՆ—12/2—
1/2 ժ. մանկաբարձ, կանանի և երեխա-
յոց 5:
Կիւր. ԲԺՇԻՅ Գ. Մ. ՉԻԲԵՐՅԱՆ—6—6 1/2
ժ. մանկաբարձ, կանանի և երեխայոց 5:
Ի. Ֆ. ՄԱՐԻՆԵՎՍԿԱՅԻ—6—7 ժ. ներքին
և երեխայոց հիւ. և ծաղկանայ:
Չարք. 50 կ. Չարքաներ ձեռ: Համարողի (Կո-
ստանդ) և օտարացիներ անար առանձին:
Հիւանդանոցի վերաբուժիչ
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—121

ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ
ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ—11—12 ժ. վերա-
բուժութեան և վերականգնող (սիֆիլիս) և:
Կ. Մ. ՉիֆոօՎԱՆԻ—9—11 ժ. աշխ.
ներքին և նախադասութեանը:
Չ. Բ. ՆԱԿԱՍՏՐԱԿԵԱՆԻ—10—11 ժ. մաս
կարգաւորութեան, կանանի և երեխայոց 5:
Ն. Ս. ՄԱՌԻՆԻ—10—12 ժ. ակնաշի, կո-
կորդի և ընթի հիւ:
Մ. Գ. ԱՌԵՏԻՍՅԱՆԻ—11—12 ժ. մարմ-
նակերպի, վերաբուժութեան և միկրոսո. 5:
Մ. Մ. ՓՈՒԿՆՈՎԻ—12—1 ժ. ներքին և
երեխայոց հիւ. և ծաղկանայ:
Կիւր. ԲԺՇԻՅ Գ. Մ. ՉԻԲԵՐՅԱՆ—12/2—
1/2 ժ. մանկաբարձ, կանանի և երեխա-
յոց 5:
Կիւր. ԲԺՇԻՅ Գ. Մ. ՉԻԲԵՐՅԱՆ—6—6 1/2
ժ. մանկաբարձ, կանանի և երեխայոց 5:
Ի. Ֆ. ՄԱՐԻՆԵՎՍԿԱՅԻ—6—7 ժ. ներքին
և երեխայոց հիւ. և ծաղկանայ:
Չարք. 50 կ. Չարքաներ ձեռ: Համարողի (Կո-
ստանդ) և օտարացիներ անար առանձին:
Հիւանդանոցի վերաբուժիչ
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—121

ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ
ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ—11—12 ժ. վերա-
բուժութեան և վերականգնող (սիֆիլիս) և:
Կ. Մ. ՉիֆոօՎԱՆԻ—9—11 ժ. աշխ.
ներքին և նախադասութեանը:
Չ. Բ. ՆԱԿԱՍՏՐԱԿԵԱՆԻ—10—11 ժ. մաս
կարգաւորութեան, կանանի և երեխայոց 5:
Ն. Ս. ՄԱՌԻՆԻ—10—12 ժ. ակնաշի, կո-
կորդի և ընթի հիւ:
Մ. Գ. ԱՌԵՏԻՍՅԱՆԻ—11—12 ժ. մարմ-
նակերպի, վերաբուժութեան և միկրոսո. 5:
Մ. Մ. ՓՈՒԿՆՈՎԻ—12—1 ժ. ներքին և
երեխայոց հիւ. և ծաղկանայ:
Կիւր. ԲԺՇԻՅ Գ. Մ. ՉԻԲԵՐՅԱՆ—12/2—
1/2 ժ. մանկաբարձ, կանանի և երեխա-
յոց 5:
Կիւր. ԲԺՇԻՅ Գ. Մ. ՉԻԲԵՐՅԱՆ—6—6 1/2
ժ. մանկաբարձ, կանանի և երեխայոց 5:
Ի. Ֆ. ՄԱՐԻՆԵՎՍԿԱՅԻ—6—7 ժ. ներքին
և երեխայոց հիւ. և ծաղկանայ:
Չարք. 50 կ. Չարքաներ ձեռ: Համարողի (Կո-
ստանդ) և օտարացիներ անար առանձին:
Հիւանդանոցի վերաբուժիչ
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—121

ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ
ՄԱՍՆԱՌՈՐԻՆԻ—11—12 ժ. վերա-
բուժութեան և վերականգնող (սիֆիլիս) և:
Կ. Մ. ՉիֆոօՎԱՆԻ—9—11 ժ. աշխ.
ներքին և նախադասութեանը:
Չ. Բ. ՆԱԿԱՍՏՐԱԿԵԱՆԻ—10—11 ժ. մաս
կարգաւորութեան, կանանի և երեխայոց 5:
Ն. Ս. ՄԱՌԻՆԻ—10—12 ժ. ակնաշի, կո-
կորդի և ընթի հիւ:
Մ. Գ. ԱՌԵՏԻՍՅԱՆԻ—11—12 ժ. մարմ-
նակերպի, վերաբուժութեան և միկրոսո. 5:
Մ. Մ. ՓՈՒԿՆՈՎԻ—12—1